

notitie

Kleine windturbines in Fryslân

Inleiding

Met de toenemende zorg om het klimaat groeit de ambitie om energie op een duurzame manier op te wekken. Europese en landelijke regelgeving worden aangepast om alternatieve energieopwekking te stimuleren. Ook in de Omgevingswet wordt duurzame ontwikkeling benadrukt als belangrijke factor voor een goede omgevingskwaliteit. Toch levert duurzame ontwikkeling soms ook een spanning op met die omgevingskwaliteit. Daar waar elementen worden toegevoegd aan het landschap om energie duurzaam op te wekken, gaan deze het omgevingsbeeld beïnvloeden. Ook de provincie Fryslân heeft hiermee te maken. Voor zonnepanelen is in de meeste Friese gemeentes inmiddels beleid opgesteld om een goede inpassing te waarborgen. Momenteel lijkt daarnaast ook de vraag toe te nemen naar kleine windmolens voor energieopwekking door agrariërs en mkb bedrijven. Een beperkt aantal gemeentes heeft voor de vergunningverlening uitgangspunten opgenomen in hun beleid, maar veelal moet nog worden teruggegrepen op de algemene beleidsintenties.

Hûs en hiem behartigt het belang van de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving en denkt daarbinnen ook graag mee hoe elementen voor een duurzame leefomgeving hier goed in kunnen worden ingepast. Hoewel de belangen soms tegenstrijdig lijken, is dit zeker niet altijd het geval. Een goede omgevingskwaliteit is een synergie tussen de verschillende factoren en wij zijn er dan ook van overtuigd dat er met een zorgvuldige inpassing veel mogelijk is.

Deze notitie is het resultaat van een eerste verkenning naar de mogelijkheden om energieopwekking door kleine, particuliere windmolens zorgvuldig in te passen in het landschap. Hiertoe is in geest van de Omgevingswet een dialoog aangegaan met windmolenproducent EAZ, die inbreng levert vanuit de belangen van de branche en de aanvragers, en met onze zusterorganisatie Libau, die in de provincie Groningen inmiddels ruimschoots ervaring heeft opgedaan met de inpassing van kleinschalige molens in het landschap. Ook heeft een gesprek plaatsgevonden tussen het bestuur van hûs en hiem en de gedeputeerde van de provincie, mevrouw S. Poepjes, over de mogelijkheden die provinciebreed worden geboden ten aanzien van de inpassing van de windmolens, alsook over de ruimte die daarbinnen per gemeente kan worden ingevuld en de mogelijk te hanteren procedures.

Wij bieden deze notitie graag aan ter ondersteuning voor de Friese gemeentes die ook voor de kleine windmolens een helder, eenduidig beleid en procedure aanpak vast willen stellen. Samen komen we weer een stap verder naar een duurzame wereld, naar een goede omgevingskwaliteit in de breedste zin van het woord.

Marc A. Visser,
directeur hûs en hiem

Inhoud

1. Beleid
 - Provinciaal in Friesland
 - Vertaling naar gemeentelijk beleid
2. Ervaringen provincie Groningen
3. Pilotprojecten Friesland
4. Objectgerichte beoordelingscriteria
5. Procedure voorstel
6. Conclusies en Aanbevelingen:
 - Voorstel beoordelingsstructuur
 - Voorstel criteria
7. Bijlagen:
 - 1 Pilotprojecten
 - 2 Wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines)

1. Beleid

Provinciaal beleid in Fryslân

De Provinciale Staten heeft in 2020 de gewijzigde verordening **Romte Fryslân 2014** vastgesteld. Samengevat zijn hierin de volgende regels vastgelegd met betrekking tot windturbines in de Provincie Fryslân.

Regels verordening Provincie Friesland:

- **Maximaal 3** windturbines op een erf
- **Maximaal 15 meter** as (mast)- hoogte per turbine
- **Op of direct grenzend aan** het bouwperceel
- Op het erf van een **bestaand agrarisch bedrijf**

Aanvullend daarop zijn de volgende voorwaarden gesteld:

1. Het op te stellen vermogen is gericht op de energiebehoefte van het agrarisch bedrijf;
2. De windturbines worden zorgvuldig ingepast binnen de landschappelijke- en cultuurhistorische kernkwaliteiten;
3. De mogelijkheden om te voorzien in de energiebehoefte van het agrarische bedrijf door middel van zonnepanelen op de gebouwen zijn verkend.

Daarnaast is vastgesteld dat de provincie bij de plaatsingsbeoordeling wordt betrokken.

Vertaling naar gemeentelijk beleid

Voor de plaatsing van de windmolens is een omgevingsvergunning nodig. Momenteel passen de molens niet zonder meer binnen het bestemmingsplan. De mogelijke wegen naar een vergunning zijn als volgt:

1. Uitgebreide procedure

Dit is een lange, locatie-specifieke procedure, waar hoge leges en proceskosten bij komen kijken. Een mogelijke inkorting zit nog in een 'verklaring van geen bedenkingen' door de gemeenteraad.

2. Reguliere procedure/tijdelijke vergunning (max 10 jaar)

Tijdelijke vergunning onder de kruimelregeling. Dit is een korte procedure met relatief lage leges en lage proceskosten.

3. Bestemmingsplanwijziging, gevolgd door reguliere aanvraag omgevingsvergunning

a. Parapluplanbestemmingsplan

b. Bestemmingsplanwijziging buitengebied met een afwijkingsbevoegdheid:

+ Criterium dat aanvragen voorgelegd worden aan de provincie

Elke Friese gemeente kan hierin haar eigen keuze maken. Dit kan ertoe leiden dat er door aanvragers binnen de provincie Fryslân verschillende procedures moeten worden gevolgd, afhankelijk van de gemeente waarin de aanvrager woonachtig is. Onze ervaring is dat een eenduidig beleid binnen de provincie niet alleen meer duidelijkheid verschaft, maar ook het begrip van aanvragers voor het gekozen beleid vergroot. Een eenduidige procedure over de gehele provincie zou zowel de duurzaamheid ten goede komen als het draagvlak.

2. Ervaringen werkwijze provincie Groningen

Onze zusterorganisatie Libau heeft inmiddels veel ervaring opgedaan met de inpassing van kleine windmolens in het Groninger landschap. Niet alleen met betrekking tot beoordelingscriteria, maar ook ten aanzien van een goed werkbare procedure. Om te kunnen leren van deze expertise is Arnoud Garrelts, adviseur landschap en stedenbouw, betrokken geweest bij dit onderzoek voor het inpassen van kleine molens in het Friese landschap. Hieronder wordt de ervaring vanuit Libau samengevat door Arnoud Garrelts.

Vanuit de herkenning als architectonisch fraai vormgegeven product, dat zich ruimtelijk en energietechnisch goed verhoudt tot boerenerven met grote stallen en schuren, heeft Libau de EAZ molen vanaf het allereerste begin omarmd.

Het provinciaal beleid in Groningen biedt gemeenten de mogelijkheid voor het oprichten van deze en andere kleinschalige turbines tot een ashoogte van maximaal 15 meter binnen agrarische bouwvlakken. Doordat agrarische bouwvlakken in veel gevallen ruim gedefinieerd zijn, kwamen er voorstellen in procedure waarbij turbines op dusdanig grote afstand van de bedrijfsbebouwing stonden dat ze geen onderdeel van erf vormden en als het ware los in het landschap kwamen te staan.

Vanuit de motivatie om te komen tot landschappelijk goed ingepaste initiatieven en het op voorhand willen voorkomen van maatschappelijke weerstand voor kleinschalige windturbines, heeft EAZ Libau gevraagd om vroegtijdige afstemming en advisering over de ruimtelijk beste plek voor turbines op boerenerven. Uit deze vraag is een adviesrelatie tussen EAZ en het Team Ruimtelijke Kwaliteit van Libau ontstaan en zijn er in de afgelopen jaren voor ruim 200 initiatieven zogenaamde plaatsingsadviezen afgegeven.

Deze plaatsingsadviezen komen geheel in geest van de Omgevingswet tot stand aan de voorkant van het planproces, in een dialoog tussen EAZ en de ruimtelijke deskundigen van het Team Ruimtelijke Kwaliteit bestaande uit een landschapsarchitect, stedenbouwkundige en (rayon)architecten. Vanuit een helder beeld van de landschappelijke context en de hierin aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden wordt in iedere situatie gezocht naar een optimum tussen windopbrengst en een dusdanige positie van de turbine op het erf dat deze hier, rekening houdend met de landschappelijke kwaliteiten, een ruimtelijk logisch onderdeel van gaat uitmaken.

Hoewel iedere situatie daarbij uniek is en om maatwerk vraagt, is er in de loop der tijd een werkbaar set principes ontwikkeld, die voor alle initiatieven relevant is. In alle gevallen komt het daarbij neer op het vinden van een ruimtelijke logische aanleiding waartoe de turbines zich verhouden, op een ondergeschikte plek, veelal het achtererf. De omgeving van het woonhuis, het voorerf, wordt daarbij veelal vermeden. In de plaatsingsadviezen wordt ook rekening gehouden met eventuele consequenties voor een duurzame instandhouding van aanwezige en mogelijke in relatie tot uitbreidingsplannen geplande erfbeplanting. Op basis van een positief plaatsingsadvies ligt er voor de gemeentelijke rayonarchitecten een solide basis voor een door de centrale adviescommissie gemandateerd positief welstandsadvies. De ontwikkelde principes, de plaatsingsadviezen en soepele planprocedures die hier het gevolg van zijn, hebben zich ook in de praktijk bewezen en op een incident na geen enkel bezwaar vanuit het maatschappelijk veld opgeroepen.

Arnoud Garrelts (ir)
Adviseur landschap en stedenbouw

3. Pilotprojecten Friesland

Om grip te krijgen op de materie rondom de kleine windmolens en om algemene handvatten (criteria) te kunnen formuleren voor het beoordelen van toekomstige aanvragen, is voor een twaalfstal pilotprojecten geanalyseerd of en hoe een molen in het landschap kan worden ingepast. Dit is gedaan in een samenwerking tussen rayonarchitecten van hûs en hiem, windmolenbouwer EAZ en Arnoud Garrelts, adviseur landschap en stedenbouw voor Libau.

Uitgangspunten

Bij de pilot is een aantal gegevens als uitgangspunt genomen:

- Beleidsmatig is plaatsing van de windturbine(s) mogelijk (veel gemeentes zijn momenteel de mogelijkheden nog aan het bepalen).
- Het alternatief en/of de combinatie met zonnepanelen is onderzocht.
- Het type molen betreft een rank ontwerp, met een ashoogte van maximaal 15 meter en een neutraal kleurgebruik.

Informatiebronnen

Per casus is gebruik gemaakt van diverse informatiebronnen om de betreffende locatie goed te analyseren:

- Websites met betrekking tot ruimtelijke plannen, cultuurhistorische en landschappelijke waarden (o.a. FAMKE), Topotijdreis etc.
- Mogelijk eerdere advisering in de vorm van reguliere welstandsadviezen of een Nije Pleats bespreking.
- Eventuele toekomstige uitbreidingsplannen zoals in gesprekken tussen EAZ en initiatiefnemer naar voren zijn gekomen.
- Omgevingsbeelden via google.maps (luchtfoto's en straatbeelden), obliekfoto's etc.

Plaatsingsbeoordeling

De 12 pilotprojecten zijn geanalyseerd en per casus is een beoordeling van het plaatsingsvoorstel geformuleerd. Deze zijn in de vorm van een bijlage aan deze notitie toegevoegd.

Mogelijke uitkomsten van de beoordeling zijn:

- Positief : Het plan past goed in de omgeving
- Positief onder voorbehoud : Met aangegeven aanpassing kan het plan passend worden gemaakt
- Negatief : Het plan past onvoldoende in de omgeving

Voorbeeld van een plaatsingsvoorstel

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoningen geplaatst (voor beide boerderijen typologisch alsook vanaf de weg bekeken)
- Afstemming op bassin onlogisch, want relatief laag en door vorm richtingloos element in het landschap
- Sterkere koppeling aan bouwvolumes nodig.

Plaatsingsadvies:

Positief onder voorbehoud

Plaatsing op hoogte noordzijde bassin geadviseerd

4. Objectgerichte beoordelingscriteria

De 12 pilotprojecten hebben zich met name gericht op de analyse van de plaatsingspositie voor mogelijke windmolens. Aspecten ten aanzien van vormgeving zijn in die aftasting als gegeven aangenomen, maar maken uiteraard wel onderdeel uit van de beoordeling of een molen in voldoende mate kan worden ingepast in het landschap. Hiernaar heeft hûs en hiem in het verleden al eens onderzoek gedaan. Een aantal Friese gemeentes heeft op basis van die studie destijds criteria opgenomen in de betreffende welstandsnota.

De resultaten van de recente analyse met betrekking tot de plaatsing, zijn hier een goede aanvulling op. Tezamen leidt dit tot onderstaande criteria die als handvat kunnen worden gebruikt bij de zoektocht naar een goede inpassing van windmolens in het omgevingsbeeld.

Plaatsing

- Maximaal 3 windmolens (niet meer dan situatie toelaat; geclusterd indien meer dan 1).
- Op (bestaand) agrarisch erf.
- Op of direct grenzend aan het agrarische bouwperceel.
- Op een ondergeschikte positie:
 - t.o.v. typologische voorzijde van de boerderij.
 - ten opzichte van de openbare weg (indien mogelijk i.c.m. typologische oriëntatie).
- Op voldoende afstand tot cultuurhistorisch of landschappelijk waardevolle elementen en structuren zoals dijken of karakteristieke waterlopen.
- Als onderdeel van / in relatie met de bebouwing (clusteren).
- Binnen de (visuele) erfbegrenzing (niet als onderdeel van die begrenzing en niet ten koste van groen/bomen).
- Aandacht voor de inrichting en beplanting van het erf.

Hoofdvorm

- Zelfstandige, eenduidige hoofdvorm.
- Ashoogte maximaal 15 meter.
- Evenwichtige verhouding masthoogte/wiekdiameter.
- Overwegend rank.
- Bijbehorende elementen sterk ondergeschikt in maat en kleurstelling (transformator e.a.).

Opmaak

- Materiaal: metaal, kunststof, hout.
- Kleur: onopvallend, mat (bijbehorende elementen op maaiveld: gedekte kleurstelling).
- Reclame: zie hiervoor de betreffende reclamecriteria (te allen tijden ondergeschikt).

5. Procedure voorstel

Ten aanzien van inpassing van kleine, particuliere windmolens, is vooralsnog geen eenduidige procedure tussen de verschillende Friese gemeentes. Om naar aanvragers toe helderheid te bieden, zou een eenduidige procedure voor de hele provincie Fryslân de voorkeur verdienen.

Dit geldt ook voor de beoordeling van een uiteindelijke aanvraag omgevingsvergunning. Met de opgedane kennis door de pilotprojecten is een goede basis gelegd waar vanuit een zorgvuldige eenduidige en gelijkwaardige beoordeling kan plaatsvinden.

Het vooroverleg biedt goede mogelijkheden om in een vroegtijdig stadium de plannen voor het plaatsen van een kleine, particuliere windmolen af te tasten. Wij stellen voor om deze plannen te behandelen in een breder overleg door de gebruikelijke lokale afvaardiging van de Centrale Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, aan te vullen met een landschapsdeskundige en, indien vanuit de provincie gewenst, met een adviseur van de provincie.

In praktijk zou dat inhouden dat aanvragers een vooroverleg aanvragen dat op de agenda van de lokale, gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit wordt geagendeerd. De adviseurs nemen de betreffende plannen van daaruit mee voor het bredere overleg waarin periodiek (bijvoorbeeld eens per twee weken) de plannen worden besproken. Hieruit volgt een vooroverleg advies waarin de mogelijkheden uiteen zijn gezet en eventuele voorwaarden en/of suggesties voor aanpassingen helder worden vermeld. Dit advies dient als onderlegger voor de aanvraag omgevingsvergunning.

6. Conclusies en aanbevelingen

Deze notitie is bedoeld als handreiking naar de Friese gemeentes om een eenduidig beleid op te kunnen stellen voor de mogelijkheden ten aanzien van het plaatsen van kleine windmolens. Gezamenlijk kunnen we een nieuwe stap zetten in de verduurzaming van de provincie Fryslân waarbij we initiatiefnemers kunnen helpen door in een vroeg stadium helderheid te kunnen bieden over de mogelijkheden en mee te denken over de beste landschappelijke inpassing van kleinschalige windmolens in het Fries landschap.

Daaraan kunnen de volgende zaken bijdragen:

- Een provincie breed beleid ten aanzien van het plaatsen van kleine windmolens;
- Een provincie breed gelijke procedure om de molens in te passen;
- Eenduidige beoordelingscriteria, opgenomen in de welstandsnota (of (paraplu)-bestemmingsplan) zodat ze ook vooraf helder zijn voor potentiële aanvragers;
- Beoordelingscriteria in de toekomst opnemen in het gemeentelijk omgevingsplan;
- Mogelijkheid tot vooroverleg in een adviescommissie ruimtelijke kwaliteit die wordt aangevuld met een landschapsdeskundige en, indien gewenst, een adviseur van de provincie;
- Evaluatie van de werkwijze en uitkomsten na de eerste 15 aanvragen, waarbij ook cumulatieve effecten op gebiedsniveau worden beschouwd.

notitie kleine windturbines in Fryslân

Bijlage 1

Pilotprojecten

Cases 1

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- Weliswaar relatief ver van bouwvolumes, maar nog wel nagenoeg op lijn achtergevels en nabij sleuvsilo's.
- Ten opzichte van openbare weg afgedekt door hoog groen buurperceel.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF

Cases 2

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- De afstand tot de bouwvolumes is relatief groot.
- De molen wordt buiten de groene erfafscheiding geplaatst, waardoor hij visueel losraakt van het erf.

Plaatsingsadvies:

NEGATIEF

De molen staat buiten het visuele erf van de boerderij. Een goede plek op het erf, zowel qua ruimtelijk beeld als qua windopbrengst, lijkt lastig te verwezenlijken.

Cases 3

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- Afstand tot de bouwvolumes is klein.
- Molen wordt buiten de groene erfbe grenzing geplaatst, ook vanaf de weg gezien raakt hij los van het erf.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF ONDER VOORBEHOUD

Plaatsing iets verder naar noordoosten voorkomt dat de molen vanaf de weg gezien buiten het erf staat.

Cases 4

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- Uitlijnen met bassin onlogisch, want relatief laag en door vorm richtingloos element in het landschap
- Sterkere koppeling aan bouwvolumes nodig.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF ONDER VOORBEHOUD

Plaatsing dichters langs het pad aan de oostzijde voor sterkere koppeling bouwvolumes.

Cases 5

Afwegingen:

- De molen wordt ten opzichte van de weg weliswaar achter de bedrijfswoning geplaatst, maar typologisch gezien voor het voorhuis van de boerderij.
- De molen wordt aan een landschappelijk element gekoppeld (de sloot), maar staat ver van de bedrijfsgebouwen af. Bebouwing is over het algemeen meer beeldbepalend vanuit de openbare ruimte (op de grond). Sterkere koppeling aan bouwvolumes nodig.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF ONDER VOORBEHOUD

Plaatsing op de noordwest hoek van het bouwvlak koppelt de molen sterker aan de bebouwing en het element komt op die plek achter het typologische voorhuis van de boerderij te staan.

Cases 6

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- De molen staat relatief ver van de bedrijfsgebouwen. Vanaf de weg gezien staat hij te veel 'los' in het weiland.
- Sterkere koppeling aan bouwvolumes nodig.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF ONDER VOORBEHOUD

Verplaatsing naar het oosten kan de molen sterker aan het erf koppelen. Mogelijk kan ook een landschappelijke inpassing bijdragen aan een sterkere visuele koppeling.

Cases 7

Afwegingen:

- De molens wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken)
- De molens pakken een bestaande richting op (sloot + nokrichting van schuren), maar de tweede molen komt hierdoor wel ver van de bebouwing te staan.
- Er zijn ook uitbreidingsplannen met betrekking tot de bedrijfsbebouwing.

Plaatsingsadvies:

AANHOUDEN

Plaatsing van één molen zou mogelijk kunnen zijn. Of twee molens goed zijn in te passen hangt van de toekomstige situatie af. Aanbevolen wordt om in een Nije Pleats overleg alle uitbreidingsbehoeften in samenhang te bekijken, om te zoeken naar de mogelijkheden en de beste ruimtelijke inpassing daarvoor.

Cases 8

Afwegingen:

- Naast de oorspronkelijke boerderij, die met het woongedeelte naar het noorden is gericht, wordt een nieuwe bedrijfswoning gebouwd, gericht op zuiden, naar de toerit van het erf. Hierdoor ontstaat een diffuus beeld van wat de voor- of achterzijde van de boerderij is. De meest historische setting weegt hier zwaarder mee.
- Het huidige erf lijkt visueel opgesplitst in twee erven: een vlak ten noordoosten van de toerit en een vlak ten zuidwesten van de toerit.
- De molen staat vanaf de openbare weg gezien achter de bedrijfsbebouwing.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF

Cases 9

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- De afstand tot de bouwvolumes is relatief groot, maar uit satellietbeelden blijkt dat op de plek van de sleufsilos inmiddels een nieuwe schuur is gebouwd.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF met opmerking

Bij de advisering is ervan uitgegaan dat de nieuwe schuur die op de satellietbeelden te zien is, rechtmatig is gerealiseerd.

Cases 10

Afwegingen:

- De molens worden achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- De molens worden afgestemd op de richting van de sloot, alsook op de nokrichting van de meest zuidelijke schuur.
- Hoewel de molens buiten de erfbe grenzing van de sloot staan, zal dit vanaf de openbare weg nauwelijks waarneembaar zijn.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF met opmerking

Wanneer vanuit de gemeente plaatsing van meer dan één windmolen niet is toegestaan, wordt geadviseerd om de molen alsnog ten noorden van de sloot te plaatsen. Voor één molen is binnen die erfbe grenzing wel plek te vinden.

Cases 11

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoningen geplaatst (voor beide boerderijen typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- Afstemming op bassin onlogisch, want relatief laag en door vorm richtingloos element in het landschap.
- Sterkere koppeling aan bouwvolumes nodig.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF ONDER VOORBEHOUD

Plaatsing op hoogte noordzijde bassin geadviseerd.

Cases 12

Afwegingen:

- De molen wordt achter de bedrijfswoning geplaatst (typologisch alsook vanaf de weg bekeken).
- De molen staat relatief ver van de (grootste) bebouwing, maar dit zal vanaf de openbare weg nauwelijks waarneembaar zijn.

Plaatsingsadvies:

POSITIEF

notitie kleine windturbines in Fryslân

Bijlage 2

Wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines)

Wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines)

De Verordening Romte Fryslân 2014, zoals vastgesteld op 24 juni 2014, en in werking getreden op 1 augustus 2014, en laatstelijk gewijzigd op 21 februari 2018 wordt als volgt aangepast:

A. Begripsbepalingen

Na onderdeel 1.16 bestaande bebouwing wordt een nieuw onderdeel 1.16a ingevoegd dat als volgt komt te luiden:

Bestaande dorpsmolens:

Een bestaande dorpsmolen als bedoeld in de Omgevingsvisie De Romte Diele, te weten de dorpsmolens:

- Dearsom (Snitserdyk, nabij kruising N354 en N384)
- Hitzum (Achlumerweg, 8805 TN)
- Kubaard (Joarumerleane, 8732 EC)
- Reahûs (Slyp, 8736 JC)
- Reduzum (Overijsselsestraatweg, 9008 TS)
- Skuzum (Brekkerweg, 8755 JK)
- Ternaard (Het Skoar, 9145 CD)
- Ternaard (2 x Nesserwei, 9145 CE)
- Ternaard (Nesserwei, 9145 CH)
- Ternaard (Mosselbankswei, 9142 VJ Moddergat)
- Tzum (Laakwerd, 8804 RK)
- Wiuwert-Britswert (Bessens, 8637 VG Wiuwert)
- Wommels-Iens (Hegenserleane, 8733 EM, Iens)
- Wyns-Bartlehiem-Tergrêft (2x Wiereweg 9091 BK Wyns)

B. Artikel 9.1 Nieuwe windturbines

Het bestaande artikel 9.1.1 wordt vernummerd tot artikel 9.1.1 lid 1.

Na artikel 9.1.1 lid 1 wordt een nieuw lid 2 ingevoegd dat als volgt komt te luiden:

2. In afwijking van het eerste lid kan in een ruimtelijk plan het plaatsen van maximaal 3 windturbines op of direct grenzend aan het bouwperceel van een bestaand agrarisch bedrijf worden toegestaan, met in achtneming van de volgende voorwaarden:
 - a. de windturbines mogen een maximale as-hoogte van 15 meter hebben;
 - b. het op te stellen vermogen is gericht op de energiebehoefte van het agrarisch bedrijf;
 - c. de turbines moeten zorgvuldig worden ingepast binnen de landschappelijke- en cultuurhistorische kernkwaliteiten, waarbij de mogelijkheden om te voorzien in de energiebehoefte van het agrarische bedrijf door middel van zonnepanelen op de gebouwen zijn verkend.

Na artikel 9.1.1. lid 2 wordt een nieuw lid 3 ingevoegd dat als volgt komt te luiden:

3. In afwijking van het eerste lid kan in een ruimtelijk plan een nieuwe solitaire windturbine met een tiphoogte van maximaal 100 meter worden toegestaan ter vervanging van meerdere solitaire windturbines, met inachtneming van de volgende voorwaarden:
 - a. de gezamenlijke tiphoogte van de te vervangen windturbines is minimaal gelijk aan de tiphoogte van de nieuwe windturbine;
 - b. de te vervangen windturbines hebben een tiphoogte van 45 meter of meer;
 - c. de omgeving moet participeren in het planproces;
 - d. het positief rendement komt mede ten goede aan de directe omgeving;
 - e. er mogen geen windturbines worden geplaatst op de Waddeneilanden;
 - f. de windturbine moet zorgvuldig worden ingepast binnen de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten.

C. Artikel 9.2.1 Opschalen bestaande dorpsmolens

Het bestaande artikel 9.2.1 wordt vernummerd tot artikel 9.2.1 lid 1.

Na artikel 9.2.1 lid 1 wordt een nieuw lid 2 ingevoegd dat als volgt komt te luiden:

2. In afwijking van het eerste lid kan in een ruimtelijk plan het vervangen van een bestaande dorpsmolen door een nieuwe solitaire dorpsmolen met een tiphoogte van maximaal 100 meter worden toegestaan, mits:
 - a. de opbrengsten van de dorpsmolen volledig ten goede komen aan de lokale gemeenschap, en
 - b. de dorpsmolen op de bestaande locatie wordt opgericht, met dien verstande dat de locatie van de windturbine beperkt mag verschuiven als dit vanuit oogpunt van milieu of veiligheid dan wel vanwege de landschappelijke- of stedenbouwkundige structuur gewenst is.

Toelichting Ontwerp Wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines)

Algemeen

In het bestuursakkoord 2019-2023 'Vernieuwen in vertrouwen' Geluk op 1' zijn de ambities voor het opwekken van duurzame energie benoemd. In 2030 wordt 33% van de Friese energie duurzaam opgewekt en 25% energie bespaard ten opzichte van 2010. De nadere uitwerking hiervan vindt plaats via de Regionale Energiestrategie (RES) en de provinciale omgevingsvisie. Verschillende partijen in Fryslân zullen in dit kader samen tot concrete plannen moeten komen voor warmtevoorziening in de 'bebouwde omgeving' en grootschalige duurzame energieopwekking.

In het bestuursakkoord zijn een aantal energieprincipes benoemd, die richting moeten geven aan de inzet van de provincie bij de totstandkoming van de RES. Een van deze principes bevat een voorstel voor nieuw beleid voor windturbines. Bij de besluitvorming op 25 september 2019 over de ontwerp-omgevingsvisie hebben Provinciale Staten bij amendement de beleidsvoorstellen voor windturbines in de ontwerp-omgevingsvisie laten opnemen.

Van het nieuwe voorgenomen beleid kan door gemeenten op dit moment nog geen gebruik worden gemaakt, omdat de Verordening Romte Fryslân 2014 dit nog niet toestaat. Vanwege de grote belangstelling van o.a. gemeenten, energiecoöperaties en particulieren om conform de beleidsuitgangspunten in het bestuursakkoord en ontwerp-omgevingsvisie een nieuwe windturbine te plaatsen, is vooruitlopend op de RES en vaststelling van de omgevingsvisie, het voorgenomen beleid vertaald in deze partiële wijziging van de Verordening Romte.

De wijziging van de Verordening Romte Fryslân 2014 bevat een regeling voor het toestaan van windturbines. Onder voorwaarden is ruimte voor de volgende ontwikkelingen:

- a. het realiseren van maximaal 3 windturbines met een ashoogte van 15 meter bij agrarische bedrijven;
- b. het opschalen van bestaande dorpsmolens tot een tiphoogte van 100 meter;
- c. het plaatsen van een nieuwe solitaire turbine met een tiphoogte van 100 meter na sanering van minimaal 100 meter aan oude windturbines.

Artikelsgewijze toelichting

A. Begripsbepaling bestaande dorpsmolens

In de begripsbepaling 'bestaande dorpsmolens' is een limitatieve lijst van alle bestaande dorpsmolens opgenomen.

B. Artikel 9.1 Nieuwe Windturbines

Windturbines 15 meter

In artikel 9.1.1 lid 2 wordt de mogelijkheid geboden om maximaal 3 windturbines met een ashoogte van maximaal 15 meter te plaatsen op of direct grenzend aan het bouwperceel van een bestaand agrarisch bedrijf. Het maximaal op te stellen vermogen moet zijn gericht op de energiebehoefte van het agrarisch bedrijf.

tiphoogte

Er is geen maximale tiphoogte voor de windturbine opgenomen. De EAZ-molen geldt veelal als voorbeeld, maar enige flexibiliteit in tiphoogte is nodig om ook andere leveranciersde ruimte te bieden voor het ontwikkelen van een soortgelijke windturbine met dezelfde maximale ashoogte.

eigen behoefte

Uit landschappelijke overwegingen willen wij het aantal windturbines beperkt houden. Ook vinden wij het belangrijk dat extra druk op het net zoveel mogelijk wordt voorkomen. Om deze redenen is besloten alleen windturbines bij agrarische bedrijven toe te staan als het opgestelde vermogen van de te plaatsen windturbine(s) is gericht op de eigen behoefte van het agrarisch bedrijf.

Voor het bepalen van het eigen gebruik kan het gemiddelde energieverbruik van de afgelopen drie jaar als leidraad aangehouden worden. Wij begrijpen echter dat het afstemmen van het vermogen op de eigen behoefte geen exacte wetenschap is. Vooral wanneer gekozen wordt voor een combinatie met zonnepanelen of een mestvergister is het bijna niet te vermijden dat op enig moment toch sprake is van teruglevering aan het net. Dit vinden we niet problematisch, zolang gebruik gemaakt kan worden van de bestaande eigen netaansluiting van het agrarische bedrijf. Maatwerk blijft ook hier echter mogelijk. In uitzonderingsgevallen kan gemotiveerd worden dat door omstandigheden een netverzwaring toch nodig is om in de eigen behoefte te kunnen voorzien.

inpassing

In de regels van de verordening wordt van gemeenten gevraagd om de windturbines goed in te passen en daarbij de tevens mogelijkheden voor zon op dak te verkennen. Maatwerk is belangrijk. Wanneer zon op dak een reële optie is voor het bedrijf dan moet zorgvuldig worden afgewogen of vanuit oogpunt van ruimtelijke kwaliteit het plaatsen van zon op dak dan niet de betere manier is om te voorzien in de eigen energiebehoefte.

procedure

Het draagvlak dat in de provincie aanwezig is voor windturbines van 15 meter willen wij graag behouden. Wij vinden het daarom belangrijk dat van geval tot geval een gedegen landschappelijke afweging wordt gemaakt tussen de opties voor zon op dak en wind. Wij willen hier ook op toezien. Wij vragen daarom van gemeenten om alleen met een uitgebreide procedure omgevingsvergunning, wijzigingsplan, postzegelplan of een reguliere procedure op grond van Bijlage II artikel 4 Bor mee te werken aan het plaatsen van windturbines van 15 meter.

Concreet betekent dit dat over alle aanvragen voor het plaatsen van één of meerdere windturbine (s) wettelijk vooroverleg op grond van artikel 3.1.1 Besluit Ruimtelijke Ordening/artikel 6.18 Besluit omgevingsrecht met de provincie gevoerd zal moeten worden.

Opschalen en saneren

In artikel 9.1.1 lid 3 wordt de mogelijkheid geboden om meerdere bestaande solitaire windturbines (tiphoopte > 45 meter) te vervangen door één nieuwe solitaire windturbine met een tiphoopte van maximaal 100 meter.

sanering

Het aanzien van Fryslân verbetert als meerder solitaire windturbines verdwijnen ten gunste van één nieuwe. Daarom geldt dat het aantal meters turbine (in tiphoopte) dat opgeruimd wordt minimaal gelijk is aan het aantal meter turbine dat er voor terugkomt. Windturbines met een tiphoopte van minder dan 45 meter tellen niet mee voor de sanering. Deze categorie van windturbines zal op termijn vanzelf verdwijnen.

Om gebruik te kunnen maken van de saneringsregeling ten behoeve van het plaatsen van één windturbine met een tiphoopte van 100 meter, is het nodig om twee bestaande windturbines met een tiphoopte van 50 meter of drie bestaande windturbines met een tiphoopte van 45 meter te saneren.

draagvlak

Wij hechten veel waarde aan draagvlak. Wij denken echter dat het niet doelmatig is om normen voor draagvlak aan gemeenten op te leggen. Dit gaat ten koste van de flexibiliteit en kan onnodig belemmerend werken. Wel is als eis opgenomen dat de omgeving moet participeren in het planproces. De precieze invulling van deze voorwaarde wordt aan de gemeente overgelaten. De gemeente moet er voor zorgdragen dat de bewoners op

zorgvuldige wijze betrokken worden bij een ontwikkeling die impact heeft op hun leefomgeving.

De ervaring leert dat veel gemeenten het onderwerp draagvlak en participatie zelf al hebben opgepakt. Wettelijk gezien moet de gemeente immers ook zorgdragen voor een uitvoerbaar plan. Projecten waar geen of weinig aandacht is besteedt aan participatie hebben in de praktijk weinig kans van slagen.

Het Agentschap NL van het Ministerie van Economische zaken heeft een 'stappenplan voor een succesvolle aanpak in uw gemeente' beschikbaar gesteld. In dit stappenplan wordt uitgelegd wat de voordelen van vroegtijdige betrokkenheid van de omgeving zijn en op welke wijze het informeren en participeren van omwonenden vormgegeven kan worden. Wij adviseren gemeenten om bij initiatieven voor het plaatsen van een nieuwe windturbine gebruik te maken van dit stappenplan.

financiële participatie

Wij vinden het belangrijk dat de directe omgeving meeprofiteert van de positieve rendementen van de nieuwe windturbine. Bij de concrete invulling van de voorwaarde dat het positief rendement ten goede moeten komen aan de directe omgeving vragen wij van gemeenten om zoveel als mogelijk de 50% norm in het Klimaatakkoord aan te houden. Dit betekent dat in principe minimaal 50% van het rendement ten goede moet komen aan de omgeving.

De norm van 50% hebben wij bewust niet als eis in de wijziging van de verordening opgenomen. Het opnemen van een norm zou juridisch hard zijn. Wij zijn van mening dat er ruimte moet zijn om mee te werken aan een project waar veel draagvlak voor is, maar waar in de business-case een norm van 50% niet haalbaar blijkt.

Wij laten het bepalen van de reikwijdte van het begrip 'directe omgeving' in principe aan de gemeente. Wij denken dat het gebied binnen een straal van 3 km rondom de nieuw te plaatsen windturbine als 'directe omgeving' kan worden aangemerkt. Maatwerk is echter mogelijk. Bij voorkeur wordt door een of meerdere dorpen in de omgeving een energiecoöperatie (of een andere organisatievorm) opgericht die mede-eigenaar wordt van de windturbine en de belangen van de omwonenden kan behartigen.

Waddeneilanden

Omdat wij de unieke landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden van de Waddeneilanden in stand willen houden vinden wij het niet gewenst om windturbines van 100 meter toe te staan op de Waddeneilanden. Het plaatsen van nieuwe windturbines op de Waddeneilanden is daarom uitgesloten.

inpassing

Omdat het project het realiseren van een nieuwe windturbine van 100 meter op een geheel nieuwe locatie kan behelzen, willen wij betrokken worden bij de inpassing van de windturbine binnen de kernkwaliteiten van het landschap. Wij verwachten van gemeenten dat zij ons in een vroegtijdige stadium (nog voor het wettelijk vooroverleg) betrekken bij projecten voor sanering en opschaling.

C. Artikel 9.2.1 Opschalen bestaande windturbines

Vervangen dorpsmolens

In artikel 9.2.1 wordt de mogelijkheid geboden om een bestaande dorpsmolen te vervangen door een solitaire dorpsmolen met een tiphoogte van maximaal 100 meter. Alleen dorpsmolens die op de limitatieve lijst in de begripsbepaling 'bestaande dorpsmolens' zijn opgenomen komen in aanmerking om op te schalen.

opbrengsten komen ten goede aan de gemeenschap

Omdat het belangrijk is dat de opbrengsten van de nieuwe dorpsmolens, volledig ten goede komen aan de lokale gemeenschap, is dit als voorwaarde voor opschaling in de verordening opgenomen. Dit voorkomt dat bestaande dorpsmolens door ontwikkelaars opgekocht kunnen worden.

locatie vervangende dorpsmolens

De nieuwe dorpsmolen moet in principe op de zelfde locatie als de bestaande dorpsmolens worden geplaatst. Vanwege milieuregels en veiligheid kan het echter nodig zijn om de dorpsmolens te verplaatsen. De aan te houden afstanden tot gevoelige objecten zullen bij een hogere dorpsmolen groter zijn. In de regels is daarom het beperkt verschuiven van de dorpsmolens mogelijk gemaakt. Een verschuiving is ook mogelijk als dit met het oog op het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit gewenst is.

Het is niet mogelijk om bij opschaling meerdere dorpsmolens in een cluster te plaatsen. In 9.2.1, eerste lid staat dat de bestaande dorpsmolen alleen kan worden vervangen door een 'solitaire' dorpsmolen. Dit voorkomt dat bij de dorpen die meerdere dorpsmolens in bezit hebben nieuwe clusters ontstaan.

Wij gaan er vanuit dat gemeenten ons in een voorfase al betrekken bij projecten, wanneer sprake is van het verschuiven van de locatie van de dorpsmolens.

draagvlak

Wij verwachten dat plannen voor het opschalen van dorpsmolens kunnen rekenen op groot draagvlak uit de directe omgeving. Door het vervangen van de bestaande dorpsmolen kan de impact op de nabije omgeving wel veranderen. De dorpsmolen wordt hoger en wellicht moet de dorpsmolen zelfs worden verplaatst. Wij adviseren gemeenten om hier op zorgvuldige wijze mee om te gaan, bijvoorbeeld door gebruik te maken van het voornoemde stappenplan van Agentschap NL.